

מסכת

בבא קמא

פרק ו' - "הפונס"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד פרק זה יהיה לרפואה השלימה והמהירה
של האלמנה חוה רחל בת איילת השחר מרק

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות
 דניאל ברק ווינט
 טל' - 0526071122
 דוא"ל vinetd@neto.net.il
 עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
 שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
 כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
 שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

מסכת בבא קמא פרק ו' - "הכונס"

1. נה, ב

רס"י

מתני'
הכונס פטור. דהא נטרה ומאי הוי ליה למעבד :
הניחה בחמה. מצערא לה שמשא ולא סגי ליה בנעילה כראוי דמוקמינן בגמרא דהיינו דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה :
נכנס הרועה תחתיו. להתחייב בנזיקין :
נפלה לגינה. באונס מגג בעלה הסמוך לגינת חבירו או שהיתה רה"ר גבוה מן הגינה ונפלה :
מה שנהנית. לפי הנאתה ולא לפי הזיקה :
שמין בית סאה באותה שדה. אין שמין את הערוגה לבדה מפני שמפסיד מזיק ששמין אותה בכל שווייה ורחמנא אמר ובער בשדה אחר ודרשינן בגמ' מלמד ששמין אותו על גב שדה אחרת אלא שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה קודם שנאכלה ממנה הערוגה הזאת וכמה היא יפה עכשיו והשתא לא משלם כולו דמיה דמי שלוקח בית סאה כשהיא בתבואתה אינו מזלזל בה בשביל הפסד ערוגה אחת כי אם דבר מועט :
רבי'ש אומר אכלה פירות גמורין. שכבר בישלו כל צרכן :
משלמת. כל ההיזק והיכא שיימינן אגב שדה היכא דעדיין לא נגמרו :

גמ'
מאן תנא מועד בשמירה פחותה סגי ליה. מני מתני' דאמר צאן שהזיקה בשן ורגל הוא דהיינו מועד בתחילתו סגי לה בנעילה כראוי דהיינו שמירה פחותה כדאוקימנא שיכולה לעמוד ברוח מצויה ואי אתי רוח שאין מצויה לא קאי :
קשרו בעליו. לשור : ונעל בפניו כראוי גרסי' :
תם חייב. דלא סגי ליה בפחותה וטעמא דרבי יהודה בפרק שור שנגח ד' וה' (לעיל דף מה :) :
רבי אליעזר. פליג אתרווייהו דאילו רבי'מ מיהו בשמירה מעולה סגי ליה ורבי אליעזר סבר לית ליה נטירותא למועד :

משנה

נה, ב

הכונס צאן לדיד ונעל בפניה כראוי, ויצאה והזיקה - פטור.
לא נעל בפניה כראוי, ויצאה והזיקה - חייב.
נפרצה בלילה, או שפרצה לסטים, ויצאה והזיקה - פטור.
הוציאהו לסטים - לסטים חייבין.
הניחה בחמה, או שמסרה לחרש שוטה וקטן, ויצאה והזיקה - חייב.
מסרה לרועה - נכנס הרועה תחתיו.
נפלה לגינה ונהנית - משלמת מה שנהנית.
ירדה בדרבה והזיקה - משלמת מה שהזיקה.

ביצד "משלמת מה שהזיקה"?
שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה.
רבי שמעון אומר:
אכלה פירות גמורים - משלמת פירות גמורים.
אם סאה - סאה,
אם סאתים - סאתים.

גמרא

תנו רבנן:

"איזהו "כראוי", ואיזהו "שלא כראוי"?
דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה - זהו כראוי.
שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה - זהו שלא כראוי."

אמר רבי מני בר פטיש:
מאן תנא מועד דסגי ליה בשמירה פחותה?
רבי יהודה היא,
דתנן:
"קשרו בעליו במוסירה ונעל לפניו כראוי, ויצא והזיק,
אחד תם ואחד מועד - חייב,
דברי רבי מאיר.
רבי יהודה אומר:
תם - חייב.
מועד - פטור,
שנאמר: "ולא ישמרנו בעליו"¹⁵⁶ (שמות כא, לו) - ושמור הוא זה.
רבי אליעזר אומר:
אין לו שמירה אלא סבין" (בבא קמא מה:).

אפילו תימא רבי מאיר,
 שאני 'שן' ו'רגל' דהתורה מיעטה בשמירתן.

דאמר רבי אליעזר, ואמרי לה במתניתא תנא:
 ארבעה דברים התורה מיעטה בשמירתן, ואלו הן:
 בור,

ואש,
 שן,
 ורגל.

¹⁵⁶ או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם ושלם שור תחת השור והמת יהיה לו

רש"י

הא כסהו. אפי' פורתא ולא בעי עד דטאים ליה בעפרא :
כעין מבעיר. בפשיעה :
כעין ובער. כעין שיאכילנה לבהמתו בידים כלומר בפשיעה :
מתני' נמי דיקא. דטעמא משום דהתורה מייעטה אבל בקרן מועדת לאו כרביי ס"ל :
מדקתני צאן. דאין הזיקה אלא בשן ורגל :
עסקינן ואתי. כולחו פירקי עד השתא :

"בור" - דְּכָתִיב: **"וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוּ כִי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֹנוּ"**¹⁵⁷ (שמות כא, לג),
 הַא כְּסָהוּ - פְּטוֹר.
"אש" - דְּכָתִיב: **"שְׁלֹם וְשָׁלֹם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה"**¹⁵⁸ (שמות כב, ה),
 עַד דְּעָבִיד כְּעִין **"מִבְעֵר"**.
"שן" - דְּכָתִיב: **"וּבְעֵר בְּשִׁדָּה אַחֵר"**¹⁵⁹ (שמות, כב, ד),
 עַד דְּעָבִיד כְּעִין **"וּבְעֵר"**.
"רגל" - דְּכָתִיב: **"וְשִׁלַּח"** (שמות כב, ד),
 עַד דְּעָבִיד כְּעִין **"וְשִׁלַּח"**.

וְתַנְיָא:

"וְשִׁלַּח" (שמות כב, ד) - **זֶה הַרְגֵּל,**
וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מִשְׁלַחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר"¹⁶⁰ (ישעיהו לב, כ).
"וּבְעֵר" (שמות, כב ד) - **זֶה הַשֵּׁן,**
וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "כַּאֲשֶׁר יִבְעֵר הַגֶּלֶל עַד תָּמוּ"¹⁶¹ (מלכים א יד, י').
 טַעְמָא דְּעָבִיד כְּעִין **"וְשִׁלַּח"** **"וּבְעֵר"**,
 הָא לֹא עָבִיד - לֹא.

אָמַר רַבָּה:

מִתְנִיתִין נְמִי דִיקָא,
 דְּקַתְנִי: **"צֹאן"**.

מַכְדֵי בְשׁוֹר קָא עֲסָקִינוּ, וְאַתִּי נִיתְנִי 'שׁוֹרְבֵי!
 מֵאִי שָׁנָא דְּקַתְנִי **"צֹאן"**?
 לֹא מִשׁוּם דְּהַתּוֹרָה מֵיַעֲטָה בְּשִׁמְרִתָּן?!
 לֹא מִשׁוּם דְּכָאן 'קֶרֶן' לֹא כְּתִיבָא בְּהָ,
 'שֵׁן' וְ'רֶגֶל' הוּא דְּכָתִיב בֵּיהָ,
 וְקָא מְשַׁמַּע לֹן: ד'שן' ו'רגל' דְּמוֹעֲדִין הוּא,
 שְׁמַע מִינָהּ.

¹⁵⁷ וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוּ כִי יִכְרֶה אִישׁ בּוֹר וְלֹא יִכְסֹנוּ וְנִפְלַל שְׁמָה שׁוֹר אוּ חֲמוֹר
¹⁵⁸ מִי תִצָּא אֵשׁ וּמִצָּאָה קִצִּים וְנִאֲכַל גְּדִישׁ אוּ הַקִּמָּה אוּ הַשִּׁדָּה שְׁלֹם וְשָׁלֹם הַמִּבְעֵר אֶת הַבְּעֵרָה
¹⁵⁹ מִי יִבְעֵר אִישׁ שִׁדָּה אוּ כָרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעֵירוֹ וּבְעֵר בְּשִׁדָּה אַחֵר מִיֵּטֵב שִׁדָּהּ וּמִיֵּטֵב כְּרָמוֹ וְשִׁלַּח
¹⁶⁰ אִם אֲדִנְיוֹ יִתֵּן לוֹ אִשָּׁה וְיִלְדָהּ לוֹ בְּנִים אוּ בָנוֹת הַאֲשֶׁה וְיִלְדֶיהָ תִּהְיֶה לְאִדְנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְּגַפּוֹ
¹⁶¹ לְכֹן הִנְנִי מֵבִיא רְעָה אֶל בֵּית יִרְבֵּעַם וְהִכְרַתִּי לְיִרְבֵּעַם מִשְׁתֵּין בְּקִיר עֲצוּר וְעֹזֵב מִיִּשְׂרָאֵל וּבְעֵרְתִי אַחֲרָי בֵּית יִרְבֵּעַם כַּאֲשֶׁר יִבְעֵר הַגֶּלֶל עַד תָּמוּ

2. נה, ב - נו, א

רפ"י

פטור מדיני אדם. קסבר גרמא בנזקין פטור:
הפורץ גדר. ויצאתה הבהמה וברחה:
הכופף קמתו. לצד הדליקה כדי שתבער בה האש:
אי בכותל בריא בדיני אדם נמי ניחייב. מיהא אכותל דהא בידיים עבד ואבהמה ליכא למימר דמחייב דהא תנן פרצוה לסטים פטור:
בכותל רעוע. דלא אפסדיה דלמסתר קאי:
דמטי ליה. כשכפפה הגיע בה הדליקה:
ברוח מצויה. הרי בידיים הבעיר ובדיני אדם ניחייב:
ברוח שאינה מצויה. דמידי דלא סלקא אדעתיה היא:
טמון איתמו. שכיסה קמת חברו בסדינין כשראה דליקה אצלה והוא לא שלח את הבערה ושויה טמון וגרם להפסיד את הניזק ולפטור את המבעיר דפטור על טמון באש:
לנפשיה. להוציא ממון מחברו לעצמו:
ממונא בעי לשלומי. אותו ממון שהוציא חייב להחזיר:
לחבריה. שבר עדי שקר להוציא מנה מראובן לשמעון:
פשיטא דאורייתא הוא. דחייב בדיני שמים:
אם לא יגיד. בתרי קא משתעי מדקפיד אהגדה משמע שאילו מגידן מתחייב זה ממון ועוד קי"ל (סוטה דף ב:) כל מקום שנאמר עד הרי כאן שני עדים עד שיפרט לך הכתוב אחד כדכתיב לא יקום עד אחד באיש (דברים יט):
אלא בחד. שמחייבו שבועה ובדיני שמים מיחייב דאי הוה מסהיד מחייב ליה שבועה ודלמא לא הוי משתבע בשיקרא ומשלם:

תניא:

"אמר רבי יהושע:

ארבעה דברים, העושה אותן - פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים, ואלו הן:

הפורץ גדר בפני בהמת חברו, והכופף קמתו של חברו בפני הדליקה, והשובר עדי שקר להעיד, והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו."

אמר ר' מר:

"הפורץ גדר בפני בהמת חברו"

היכי דמי?

אילימא בכותל בריא - בדיני אדם נמי ניחייב!

אָלָא, אַבְכוּתֵל רְעוּע.

נא

אמר ר' מר:

"הכופף קמתו של חברו בפני הדליקה"

היכי דמי?

אילימא דמטיא ליה ברוח מצויה - בדיני אדם נמי ניחייב!

אָלָא, דְּמַטְיָא בְרוּחַ שְׁאִינְהָ מְצוּיָה.

ורב אשי אמר:

'טמון' אתמו.

משום ד'שנויה' טמון' ב'אש'.

אמר ר' מר:

"השובר עדי שקר"

היכי דמי?

אילימא לנפשיה - ממונא בעי שלומי, ובדיני אדם נמי ניחייב!

אָלָא, לְחֻבְרִיהָ.

"והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו"

במאי עסקינן?

אילימא בכי תרי - פשיטא,

דאורייתא הוא!

"אם לוא יגיד ונשא עונו"¹⁶² (ויקרא ה, א).

אָלָא, בְּחֵד.

רפ"י

ותו ליכא. דחייבין בדיני שמים: **העושה מלאכה במי חטאת.** ששקל כנגדן משקלות במסכת גיטין (דף נג.) והן נפסלין במלאכה:
פטור מדיני אדם. דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק וכולהו הני תיובתי מתנייתא נינהו:
המבעית. תקע לו באזונו פתאום ובעתו דלא עבד ביה מעשה בגופו:
רבי'מ מחייב בהזיקן. פלוגתייהו מיפרשא בהמניח את הכד (דף כט.) בנתקל פושע ובמפקיר נזקיו:
אנא כסויי כסיתיה. שלא תבעיר בה האש מהר:
דברי הרב שומעין. והיה להם שלא יעידו:

ותו ליכא?!

והאיכא (סימן: העושה, בסם, ושלחה, חבירו, נשבר):

"העושה מלאכה במי חטאת, ובפרת חטאת - פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים!"

והאיכא:

"הנותן סם המות בפני בהמת חבירו - פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים!"

והאיכא:

"השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן - פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים!"

והאיכא:

"המבעית את חבירו - פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים!"

והאיכא:

"נשברה כדו ברשות הרבים ולא סלקה,

נפלה גמלו ולא העמידה,

רבי מאיר:

מחייב בהזיקן.

וחכמים אומרים:

פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים!"

אין,

מיהא איכא טובא,

והני אצטריכא ליה.

מהו דתימא: בדיני שמים נמי לא ליחייב,

קא משמע לן.

"הפורץ גדר בפני בהמת חבירו,"

מהו דתימא: כיון דלמסתריה קאי, מה עביד?

ובדיני שמים נמי לא ליחייב,

קא משמע לן.

"הכופף קמתו של חבירו" נמי,

מהו דתימא: לימא: מי הוה ידענא דאתיא רוח שאינה מצויה?

ובדיני שמים נמי לא ליחייב,

קא משמע לן.

ולרב אשי דאמר נמי 'טמון' איתמר,

מהו דתימא: אנא פסויי פסיתיה ניהלך,

ובדיני שמים נמי לא ליחייב,

קא משמע לן.

"והשובר עדי שקר" נמי,

מהו דתימא: לימא: דברי הרב ודברי התלמיד, דברי מי שומעין?

ובדיני שמים נמי לא ליחייב,

קא משמע לן.

"והיודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו" נמי,

מהו דתימא: מי יימר דכי הוה אתנא מסהדינא ליה הוה מודה,

דלמא הוה משתבע לשקרא,

ובדיני שמים נמי לא ליחייב,

קא משמע לן.

3. נו, א

"נפרצה בלילה, או שפרצוה לסטים, [ויצאה והזיקה - פטור. הוציאוהו לסטים - לסטים חייבין]."

אמר רבה:
והוא שחתרה.

אבל לא חתרה, מאי?
חייב!
היכי דמי?

אילימא בכותל בריא - כי לא חתרה אמאי חייב? מאי הוה ליה למעבד?
אלא, בכותל רעוע - כי חתרה אמאי פטור? תחלתו בפשיעה וסופו באונס!

הניחא למאן דאמר: תחלתו בפשיעה וסופו באונס - פטור.
אלא למאן דאמר: תחלתו בפשיעה וסופו באונס - חייב, מאי איכא למימר?

אלא, מתניתין בכותל בריא,
ואפילו לא חתרה.

וכי איתמר דרבה אסיפא איתמר:

"הניחה בחמה, או שמסרה לחרש שוטה וקטן, ויצתה והזיקה - חייב."

אמר רבה:
ואפילו חתרה.

לא מבטיח היכא דלא חתרה - דכולה בפשיעה הוא,
אלא אפילו חתרה - נמי.

מהו דתימא: הויה לה תחלתו בפשיעה וסופו באונס,
קא משמע לן: דכולה פשיעה היא.

מאי טעמא?

דאמר ליה: מידע ידעת דכיון דשבקתה בחמה,
כל טצדקא דאית לה למיעבד עבדא ונפקא.

רפ"י

והוא שחתרה. הא דתנן נפרצה בלילה פטור כגון שחתרה הבהמה והפילה הכותל דאנוס הוא:

אבל לא חתרה. אלא מעצמה נפלה:

תחלתו בפשיעה. אצל נפילה דעביד למיפל:

וסופו באונס. דהא לא נפלה אלא חתרה:

הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא היא בסוף המפקיד (ב"מ דף מב.) תרי לישני דשי"ס אליבא דרב יוסף:

ה"ג. אלא מתניי בכותל בריא ואפילו לא חתרה:

הניחה בחמה כו' אמר רבה ואפילו חתרה. ובכותל בריא:

תחלתו בפשיעה. שהניחה בחמה ופשיעה היא אצל פתיחת הדלת דאמרינן לקמיה כל תחבולות שיכולה לעשות עושה אגב צערה:

וסופו באונס. שחתרה: טצדקא. תחבולות:

4. נו, א-ב

רש"י

כיון דאפקוה. איכא משיכה ושינוי רשות דהוי קנויה לכל מילי:
דקמו לה באפה. שלא משכוה אלא עמדו בפניה לכל צד שלא תלך אנה ואנה אלא לקמה לאכול:
מעמיד. משמע שאוחזה בידו ומוליכה לקמה:
הכישה. במקל אמרת לן בההיא דהמעמיד ומשום הכי מיחייב:
ולסטים נמי דהכישוה. במקל ואשמועינן מתני' דהכישה במקל זו היא משיכה:

"הוציאוהו לסטים - לסטים חייבין".

נו,ב

פשיטא!

כיון דאפקוה, קיימא לה ברשותיהו לכול מילי!

לא, צריכא דקמו לה באפה.

כי הא דאמר רבה אמר רב מתנה אמר רב:
 הפעמיד בהמת חברו על קמת חברו - חייב.
 "מעמיד" פשיטא!
 לא, צריכא דקם לה באפה.

אמר ליה אביי לרב יוסף:
 הכישה אמרת לן,
 ו"לסטים" נמי דהכישוה.

5. נו, ב

רש"י

אלא תחתיו דשומר. והכי משמע מסרה שומר לרועה נכנס הרועה תחתיו ואזלי בעלים ומשתעו דינא בהדי שני והראשון מסתלק:
שומר שמסר לשומר חייב.
 אפילו באונסין דאמר ליה מפקיד את מהימנת לי בשבועה איהו לא מהימן לי בשבועה שנאנסה בפי המפקיד (בי"מ לו:).
לברזיליה. לתלמידו:

"מסרה לרועה - נכנס הרועה תחתיו".

אמר: "תחתיו" דמאן?

אימא תחתיו דבעל בהמה,

תנינא חדא זמנא:

"מסרו לשומר חנם ולשואל, לנושא שקר ולשוכר - כולן נכנסו תחת הבעלים!"

אלא, תחתיו דשומר.

ושומר קמא אפטר ליה לגמרי!?

לימא תיהוי תיובתא דרבא,

דאמר רבא:

שומר שמסר לשומר - חייב!

אמר לך רבא:

מאי "מסרו לרועה"?

לברזיליה,

דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה.

איכא דאמרי:

מדקתני "מסרה לרועה", ולא קתני "מסרה לאחר",

שמע מינה:

מאי "מסרה לרועה"?

מסר רועה לברזיליה.

דאורחיה דרועה למימסר לברזיליה.

אבל לאחר - לא.

לימא מסייע ליה לרבא,

דאמר רבא:

שומר שמסר לשומר חייב?

אמר: לא,

דלמא אורחא דמילתא קתני,

והוא הדין לאחר.

6. נו, ב - נו, ב

רש"י

שומר אבידה. הכניס אבידת חבירו לביתו כדכתיב ואספתו אל תוך ביתך וגוי (דברים כב): **דלא בעי למיתב רפתא לעניא.** דהעוסק במצוה פטור מן המצוה מובלכתך בדרך נפקא לן במסי סוכה (ד' כה): **החזירה.** לאבידה: **למקום שיראנה.** בעליה: **שומר חנם.** פטור מגניבה ואבידה ושומר שכר חייב בפי השואל (בי"מ דף צד): **שחרית.** שכיח איניש בביתיה אבל בצהריים מצוי במלאכתו בשדה: **עד שיחזירנו לרשותו.** של בעלים: **מאי לעולם לאו אפילו.** הניחה מוצא בביתו וקתני חייב: **מודינא לך.** באבידת בעלי חיים דחייב המוצא בגניבה ואבידה ולא משום שכר מצוה אלא משום דגניבה ואבידה דידהו פשיעותא היא: **דכיון דנקטו נגרי ברייתא.** כיון שראה שמלומדות הן לצאת בעי נטירותא יתירתא ואפי' הוי שומר חנם חייב אבל שומר אבידה דמטלטלי פטור מגניבה ואבידה: **נגרי.** פסיעות:

איתמר:

שומר אבידה,

רבה אמר:

כשומר חנם דמי.

רב יוסף אמר:

כשומר שֶׁכָּר דמי.

"רבה אמר: כשומר חנם דמי".

מאי הנאה קא מטי ליה?

"רב יוסף אמר: כשומר שֶׁכָּר דמי".

בההיא הנאה דלא בעיא למיתבי ליה ריפתא לעניא, הוי כשומר שֶׁכָּר.

איכא דמפרשי הכי -

"רב יוסף אמר: כשומר שֶׁכָּר דמי":

כיון דרחמנא שעבדיה בעל כורחיה,

הלך כשומר שֶׁכָּר דמי.

(סימן: החזירה לעולם השב חייא אמרת נשבר שֶׁכָּר)

איתיביה רב יוסף לרבה:

"החזירה למקום שיראנה - אינו חייב לטפל בה.

נגנבה או אבדה - חייב באחריותה".

נא

מאי "נגנבה או אבדה"?

לאו נגנבה מביתו ואבדה מביתו?

לא,

ממקום שהחזירה.

והא קתני:

"אינו חייב לטפל בה!"

אמר ליה:

הכא במאי עסקינן:

כגון שהחזירה בצִּהְרִים.

ותרתי קתני, והכי קתני:

"החזירה שחרית למקום שיראנה, ושכיח דענייל ונפיק וחוזי לה,

אינו חייב לטפל בה.

החזירה בצִּהְרִים למקום שיראנה, דלא שכיח דענייל ונפיק, דלא חזי לה,

ונגנבה או אבדה - חייב באחריותה".

איתיביה:

"לעולם הוא חייב עד שיחזירנה לרשותו".

מאי "לעולם", לאו אפילו מביתו?

שמע מינה: כשומר שֶׁכָּר דמי!

אמר ליה:

מודינא לך בפעלי חיים,

דכיון דנקטי להו ניגרא ברייתא, בעי נטירותא יתירתא.

רס"י

השב. השבה מעלייתא משמע: **לגינתו ולחורבתו מנין.** דסגי ליה למוצא בהשבתו לגינתו דבעלים:

הכל צריכין דעת בעלים. גונב וגוזל או אחד מארבעה שומרין שהחזיר צריך להודיעו לבעלים ואם לא הודיעו חייב המחזיר באחריותן:

טענת גנב. לפטור עצמו ע"י גנב שטוען נגנבה הימנו האבידה שמצאתי ונמצא שבידו הוא משלם תשלומי כפל כגנב עצמו דדרשין בפרק מרובה (לקמן דף סג:) ואם לא ימצא הגנב אם לא ימצא כמו שאמר אלא הוא עצמו גנבו וכתוב בתריה ישלם שנים אי אמרת בשלמא שומר אבידה כשומר חנם דמי משום הכי משלם כפל דהוי בעי למפטר נפשיה בטענת גנב:

קרנא בעי שלומי. מעיקרא כי טעין נגנבה הוה מחייב נפשיה לשלומי קרנא:

טענת לסטים מזויין. גנב מזויין נטל הימנו בחזקה דקא פטר נפשיה בטענת אונס:

לסטים מזויין גזלן הוא. ובטענת אונס פטר נפשיה וכפל בטוען טענת גנב הוא דכתב ביה רחמנא (דכתוב) וגונב מבית האיש (שמות כב):

גנב הוא. ומשלם כפל וכן הפטור עצמו בטענת לסטים מזויין ולענין חיוב לא מיחייב שומר שכן עליה אם אמת אתו דהא אניס:

לא אם אמרת כו'. מתניתא היא [ולא ידענא היכא תניא]:

בכל טענותיו. כלומר כל טענות שעל ידי גנב בין מזויין ובין שאינו מזויין דהא שומר חנם פטור בגניבה ואבידה הלכך כשנמצא שקרן משלם כפל:

תאמר בשומר שכן שאינו משלם כפל. בטענת גנב שאינו מזויין אפי' נמצאת בידו דהא מעיקרא לא הוה פטר נפשיה מקרנא:

אין לי. שיהא שואל חייב:

איתביה רבה לרב יוסף:

"השב" (דברים כב, א) - **אין לי אלא בביתו,**

לגינתו ולחורבתו מנין?

תלמוד לומר: "תשיבם" (דברים כב, א) - **מכל מקום."**

מאי "לגינתו ולחורבתו"?

אילימא "לגינתו" המשתמרת, "ולחורבתו" המשתמרת - היינו "ביתו"!

אלא פשיטא - "לגינתו" שאינה משתמרת, "ולחורבתו" שאינה משתמרת.

שמע מינה: כשומר חנם דמי!

אמר ליה:

לעולם "לגינתו" המשתמרת, "ולחורבתו" המשתמרת,

ודקא קשיא לך: היינו "ביתו",

הא קא משמע לן: דלא בעינן דעת בעלים.

כדרכי אלעזר.

"דאמר רבי אלעזר:

הכל צריכין דעת בעלים,

חוץ מהשבת אבידה,

שהרי דיבתה בו תורה השבות הרבה."

אמר ליה אבבי לרב יוסף:

ואת לא תסברא דשומר אבידה כשומר חנם דמי?

והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

הטוען טענת גנב באבידה, משלם תשלומי כפל.

ואי סלקא דעתך שומר שכן הוי, אמאי משלם תשלומי כפל? קרנא בעי שלומי!

אמר ליה:

הקא במאי עסקינן:

כגון שטוען טענת לסטים מזויין.

אמר ליה:

"לסטים מזויין" - גזלן הוא!

אמר ליה:

שאני אומר "לסטים מזויין", כיון דמיטמר מאינשי - גנב הוא.

איתביה:

"לא! אם אמרת בשומר חנם - שכן משלם תשלומי כפל,

תאמר בשומר שכן שאינו משלם תשלומי כפל?"

ואי סלקא דעתך לסטים מזויין גנב הוא,

נמצא בשומר שכן - משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין!

אמר ליה:

הכי קאמר:

"לא! אם אמרת בשומר חנם - שכן משלם תשלומי כפל בכל טענותיו,

תאמר בשומר שכן שאינו משלם תשלומי כפל, אלא בטוען טענת לסטים מזויין?"

איתביה:

"ונשבר או מת"¹⁶³ (שמות כב, יג) - **אין לי אלא שבורה ומתה,**

נב,

¹⁶³ "ונשבר או מת... שלם ישלם"

רש"י

אלא בשבורה ומתה. שהן אונס: **שפטר בו שבורה ומתה.** דכתיב ביה ומת או נשבר או נשבה וכתוב בתריה שבועה ה' תהיה בין שניהם (שמות כב):

חייב בגניבה ואבידה. דכתיב ביה אם גנב יגנב וגו':

מה לשומר שכן כו'. תאמר בשואל שאין בו כפל לעולם דהא מיחייב באונסין דכתיב ונשבר או מת וכי נמי טעין לסטים מזויין נטלו הימנו הוה מיחייב נפשיה בקרנא ומי שאינו בא לגנוב את הקרן לא ישלם כפל: **קסבר האי תנא.** דונשבר או מת:

קרנא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה. שואל עדיף שמתחייב בשבורה ומתה בלא שום שבועת שקר משומר שכן שפטור עליהן ואע"פ שיש בשומר שכן כפל בטוען טענת לסטים מזויין אין זה חומר דכפל אינו בשומרין עד שישבע לשקר שנגנבה הימנו ואח"כ באו עדים בפרק מרובה (לקמן דף סג:) הלכך קנסא משום שבועה הוא דקנסיה רחמנא:

מסייע ליה. דלסטים מזויין גנב הוא:

ואיני נשבע. דאי בעינא משתבע דנגנבה מפטרינא:

לשוכר. דכיון דשילם נמצאת הגניבה שלו:

סבריה. רבנן דבעו לסייעיה לרב יוסף מהא רבויי היא דאמר שוכר כשומר שכן דמי בהשוכר את הפועלים (בי"מ צג.) ומחייב בגניבה:

ומדקתני. אינו נשבע מכלל דאי בעי אשתבועי דנגנבה כדקטעין הוה מפטר והיכי דמי דמפטר הא מיחייב בגניבה אלא ודאי דקטעין לסטים מזויין גנבה בחזקה וקתני דכי נמצא אותו לסטים משלם כפל:

שוכר כשומר חנם דמי. ובגנב שאינו מזויין הוה פטר נפשיה מעיקרא:

ואי בעית אימא. לעולם רבויי היא ובגנב שאינו מזויין:

וכדמחליף רבה בר אבוח. בהשוכר את הפועלים:

רבי זירא אמר. לעולם כשומר שכן דמי ואפי' הכי לא תסייעיה דהאי דקתני כפל בלסטים שאינו מזויין קאמר וקתני רישא אינו נשבע מכלל דאי בעי פטר נפשיה במאי עסקינן בטוען טענת לסטים מזויין הלכך אי בעי איפטר וכשנמצא הגנב נמצא שאינו מזויין ובר כפל הוא:

גניבה ואבידה מניין?

אמרת קל וחומר:

ומה שומר שכן שפטר בו שבורה ומתה - חייב בגניבה ואבידה, שואל שחייב בשבורה ומתה - אינו דין שחייב בגניבה ואבידה?

וזהו קל וחומר שאין עליו תשובה."

ואי סלקא דעתך לסטים מזויין גנב הוא,

אמאי "אין עליו תשובה"?

איכא למפרד: מה לשומר שכן, שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין!

אמר ליה:

קסבר האי תנא - קרנא בלא שבועה, עדיפא מכפילא בשבועה.

לימא מסייע ליה:

"השוכר פרה מחבירו ונגנבה,

ואמר הלה: הריני משלם ואיני נשבע,

ואחר כך נמצא הגנב, משלם תשלומי כפל לשוכר."

סבריה רבבי יהודה, דאמר: שוכר פנושא שכן דמי,

ומדקתני: "ואמר הריני משלם ואיני נשבע", מכילל דאי בעי פטר ליה נפשיה בשבועה.

היכי דמי?

קגון דקא טעין טענת לסטים מזויין,

וקתני: "ואחר כך נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר,"

שמע מינה: לסטים מזויין גנב הוא!

אמרי:

מי סברת רבבי יהודה דאמר: שוכר פנושא שכן דמי?

דלמא: רבבי מאיר סבירא ליה, דאמר: שוכר כשומר חנם דמי.

איבעית אימא:

כדמחליף רבה בר אבוח ותני:

"שוכר כיצד משלם?

רבי מאיר אומר:

כשומר שכן,

רבי יהודה אומר:

כשומר חנם."

רבי זירא אמר:

הכא במאי עסקינן:

כטוען טענת לסטים מזויין,

ונמצא לסטים שאינו מזויין.

7. נז, ב - נח, א

רש"י

אמר רב. האי דקתני מה שנהנית משלמת שנחבטה קאמר כשחבטה על התבואה שיקעתן בקרקע והפסידם והיא נהנית שלא לקתה מקרקע: **ופרכינן**. אבל אכלה אפי' מה שנהנית לא משלמת בתמיה: **לימא רב לטעמיה דאמר**. גבי הכניס פירותיו לחצר חברו שלא ברשות בשור שנגח את הפרה (לעיל דף מז:). דקתני הוזהב בהם בהמה של בעייה חייב בעל הפירות ואמר רב כשהוחלקה בהן שנו אבל אכלה והתריזה פטור המכניס דהוה לה שלא תאכל והכא נמי אמר בעל הבהמה בירידתה אנוסה היא שהרי נפלה ובאכילתה היה לה שלא תאכל ומה אני יכול לעשות: **לא מבעיא אכלה דמשלמת**. מיהא מה שנהנית אפי' דלא פשע בשמירתה דהא נהנית: **אבל נחבטה**. דאפי' בההיא הזיקא אנוסה הואי: **אימא**. האי בעל השדה מבריה ארי מנכסי חברו הוא שהציל את בהמת חברו שלא נחבטה בקרקע ומצוה הוא דעבד ומידי לא לשקול קמ"ל:

"נפלה לגינה ונהנית - משלמת מה שנהנית".

אמר רב:
בנחבטה.

אבל אכלה - אפילו מה שנהנית אינה משלמת!?

לימא רב לטעמיה,
דאמר רב:
היה לה שלא תאכל.

אמרי:
הכי השתא!?
אימור דאמר רב התם: "היה לה שלא תאכל" -
היכא דאיתקא היא,
דמצי אמר ליה מריה דפירי: לא משלמנא היה לה שלא תאכל.
לאזוקי היא אחריני - דפטירה לשלומי, מי אמר?

אלא:
לא מבעיא קאמר:
לא מבעיא אכלה דמשלמת מה שנהנית,
אבל נחבטה, אימא: "מבריה ארי מנכסי חברו" הוא,
ומה שנהנית נמי לא משלם,
קא משמע לן.

ואימא:
הכי נמי!

מבריה ארי מנכסי חברו - מדעתו הוא,
האי - לאו מדעתו.

אי נמי,
מבריה ארי מנכסי חברו - לית ליה פסידא,
האי - אית ליה פסידא.

רש"י

שהוחלקה במימי רגליה.
מרה"ר לגינה דאונסא דלא
סלקא אדעתיה הוא:

8. נח, א

["נפלה לגינה ונהנית - משלמת מה שנהנית"].

היכי נפל?

רב כהנא אמר:

שהוחלקה במימי רגליה.

רבא אמר:

שדחפתה חברתה.

מאן דאמר: "שדחפתה חברתה" - כל שפן שהוחלקה במימי רגליה.
ומאן דאמר: "שהוחלקה במימי רגליה" - אבל דחפתה חברתה פשעה, ומשלמת מה שהזיקה,
דאמר ליה: איבעי לך עבורי חדא חדא.

9. נח, א

רפ"י

לא שנו. דמה שנהנית הוא
 דמשלמת ולא מה שהזיקה:
אלא. שאכלה מיד באותה ערוגה
 שנפלה שם דכיון דאנוסה היא
 בנפילה אנוסה היא נמי
 באכילתה דכיון דחזיא לתבואה
 תוה לא מוקמה אנפשה:
אבל הלכה מערוגה לערוגה
 ואכלה משלמת מה שהזיקה:
לא תימא עד שתצא לדעת.
 שידעו הבעלים שיצאת:
ותחזור לדעת. שלא נעל בפניה
 כראוי:
אלא כיון שיצאת לדעת. שידעו
 ביציאתה:
אף על גב שחזרה שלא לדעת.
 דהשתא לא סגי לה בשמירה
 פחותה דאמר ליה כיון דילפא
 כו'.

["נפלה לגינה ונהנית - משלמת מה שנהנית"].

אמר רב פהנא:

לא שנו אלא באותה ערוגה,
 אבל מערוגה לערוגה - משלמת מה שהזיקה.

ורבי יוחנן אמר:

אפילו מערוגה לערוגה,
 ואפילו כל היום כולו, עד שתצא ותחזור לדעת.

אמר רב פפא:

לא תימא: "עד שתצא לדעת ותחזור לדעת",
 אלא כיון שיצתה לדעת, אף על פי שחזרה שלא לדעת.

מאי טעמא?

דאמר ליה:

כיון דילפא, כל אימת דמשתמטא להתם רהטא.

רפ"י

תחלתו בפשיעה. בלאו לידה
 היה לו לשומרה שלא תכנס
 ותאכל:
 וסופו באונס. לא היה יודע
 שתלד:
 ולאסטמורי בגוה. להשמר
 ולהזהר בה:

10. נח, א-ב

"יָרְדָה בְּדַרְכָּהּ וְהִזִּיקָה - מְשַׁלֶּמֶת מֵהַזִּיקָה".

בְּעֵי רַבֵּי יְרֵמְיָהּ:

יָרְדָה בְּדַרְכָּהּ, וְהִזִּיקָה בְּמֵי לֵידָה - מֵהוּ?

אליבא דמאן דאמר: "תחלתו בפשיעה וסופו באונס - חייב" - לא תיבעי לך,
 כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר: "תחלתו בפשיעה וסופו באונס - פטור" - מאי?

מי אמרינן כיון דתחלתו בפשיעה וסופו באונס - פטור,
 או דלמא:

הכא כולה בפשיעה הוא,

דכיון דקא חזי דקריבה לה למילד, איבעי ליה לנטורה וּלְאֶסְטְמוּרֵי בְּגוּה?

נח, ב

תיקו.

11. נח, ב

"ביצד משלמת מה שהזיקה?
 [שמיין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה.
 רבי שמעון אומר:
 אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים.
 אם סאה - סאה,
 אם סאתים - סאתים.]

מנא הני מילי?

אמר רב מתנה:
 דאמר קרא: "ובער בשדה אחר"¹⁶⁴ (שמות כב, ד) - מלמד ששמיין על גב שדה אחר.

האי "ובער בשדה אחר" (שמות כב, ד) - מבעי ליה לאפוקי רשות הרבים!

אם כן, לכתוב רחמנא "ובער בשדה חבירו",
 אי נמי "שדה אחר", מאי "בשדה אחר"?
 ששמיין על גב שדה אחר.

ואימא כוליה להכי הוא דאתא,
 לאפוקי רשות הרבים - מנלן?

אם כן, לכתביה רחמנא גבי תשלומין: "מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם בשדה אחר",
 למה לי דכתביה רחמנא גבי "ובער"?
 ששמע מינה: תרתני.

¹⁶⁴ מי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב פרמו ישלם

12. נח, ב - נט, א

[שְׁמִינ בֵּית סָאָה בְּאוֹתָהּ שְׂדֵה בְּמָה הֵיִתָּה יָפָה וּבְמָה הִיא יָפָה.]

רפ"י

היכי שיימינו. לבית סאה דמתני':
סאה בס' סאין. האי בית סאה דקתני במתני' דבשביל ערוגה אחת שמין בית סאה לאו בית סאה באנפי נפשה שיימינו דמכחישינן ליה למזיק לפי שבית סאה נמכרת ביוקר לפי שמועט הוא ואינו מצוי לימכר ועני שאין ידו משגת לדמי קרקע גדולה קונה אותו ביותר מדמיו וקרחת ערוגה של קב או קביים חשיב לו לפי דמיו אלא שמין ששים סאים כמה שוין ורואין כמה דמים מגיעין לבית סאה וחוזרין ושמין כמה נפחתו דמיו בשביל קרחת ערוגה זו. וא"ת למה הוזכר בית סאה שאם היה שמין מתחלה הערוגה בששים סאין כמה היו יפין וכמה הן יפין לא היה משלם כלום שאין קרחת ערוגה קטנה ניכרת בששים סאין אבל בבית סאה ניכרת:
תוקב בששים תרקבין. שלשים סאין שמין ולא ששים דא"כ מפסדת ליה לניזק שאין קונין מצויין לששים סאין לפי שמרובין הן לאדם בינוני ומועטין הן למשופע בנכסים:
קלח בס' קלחים. מה שאכלה בס' שיעורין כמותו:
משלם דמיהן. כמו שנמכרין קב או קביים בשוק:
מאי לאו בפני עצמו. וקשיא לכולהו:
לא בששים. ולכל חד כדאית ליה:
אין שמין קב בששים קבים. אם אכלה קב אין שמים בששים קבים:
מפני שמשביח מזיק. דששים קבים אין להם מכר מפני שמרובין הן לעני ומועטין לבינוני וכל שכן לעשיר ועוד שאין קרחת קב ניכרת בששים קבים:
ולא כור בששים כורין. אכלה כור תבואה אין שמין אותה בששים כורין. מפני שפוגם מזיק. לפי שאדם המשופע בנכסים ותאב לקנות קרקע גדולה קונה אותה כשהוא מוצאה בהרבה יותר מדמיו ועוד קרחת כור גדולה היא מאד אלא כל סאה שמין בששים:
ולא כור מבעי ליה. כדקתני אין שמין קב ולא קתני בית קב:
קב בבית כור. אין קרחתו נראית:
כור. שלשים סאה:
קשבא. דקל:
אמר ליה. ריש גלותא אני ראיתי:
ותלתא תאלתא בקינא הו. שלשה דקלים זה אצל זה:
דינא דפרסאה. שאינו דין תורה:

היכי שיימינו?

אמר רבי יוסי בר חנינא:
 סָאָה בְּשִׁשִּׁים סָאִין.

רבי ינאי אמר:
 תִּרְקַב בְּשִׁשִּׁים תִּרְקָבִים.

חזקיה אמר:
 קִלְח בְּשִׁשִּׁים קִלְחִים.

מיתבי:
**"אכלה קב או קביים,
 אין אומרים תשלם דמיהן,
 אלא רואין אותה כאלו היא ערוגה קטנה, ומשערים אותה".**
 מאי לאו - בפני עצמה?

לא, בששים.

תנו רבנן:
**"אין שמין קב - מפני שמשביחו,
 ולא בית כור - מפני שפוגמו".**

מאי קאמר?

אמר רב פפא:
 הכי קאמר:
 אין שמין קב בששים קבים - מפני שמשביח מזיק,
 ולא כור בששים כורין - מפני שפוגם מזיק.

מתקיף לה רב הונא בר מנחם:
 האי "ולא בית כור", "ולא כור" מבעי ליה!

אלא,
 אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא:
 הכי קתני:

**"אין שמין קב בפני עצמו - מפני שמשביח ניזק,
 ולא קב בבית כור - מפני שפוגם ניזק,
 אלא בששים".**

ההוא גברא דקין קשבא מתכריה,
 אתא לקמיה דריש גלותא,
 אמר ליה: לדידי חזי לי, ותלתא תאלתא בקינא הוו קיימי, והוו שוו מאה זוזי,
 זיל הב ליה תלתין ותלתא ותלתא.
 אמר: גבי ריש גלותא דדאין דינא דפרסאה, למה לי?

אתא לקמיה דרב נחמן,
 אמר ליה: בששים.

אמר ליה רבא:

אם אמרו בנזקי ממונו, יאמרו בנזקי גופו?!

אמר ליה אבבי לרבא:

בנזקי גופו מאי דעתיד?

דתניא:

"המבכיר פרמו של חבירו סמדר -

רואין אותו במה היתה יפה קודם לכן וכמה היא יפה לאחר מפאו",

ואילו בששים לא קתני.

אטו גבי בהמתו נמי, מי לא תניא כי האי גוונא?

דתניא:

"קטמה נטיעה:

רבי יוסי אומר:

גוזרי גזירות שבירושלים אומרים:

נטיעה בת שנתה - שתי כסף,

בת שתי שנים - ארבעה כסף.

אכלה חזי:

רבי יוסי הגלילי אומר:

נידון במשנייר שבו.

וחכמים אומרים:

רואין אותה במה היתה יפה, וכמה היא יפה.

אכלה סמדר:

רבי יהושע אומר:

רואין אותן באילו הן ענבים עומדות ליבצר.

וחכמים אומרים:

רואין במה היתה יפה, וכמה היא יפה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

במה דברים אמורים:

בזמן שאכלה לולבי גפנים, יחורי תאנים,

אבל אכלה פגים, או בוסר - רואין אותן באילו ענבים עומדות ליבצר.

קתני מיהת: "וחכמים אומרים: רואין אותן במה היתה יפה וכמה היא יפה",

ולא קתני: "בששים".

אלא מאי אית לך למימר? בששים,

הכא נמי בששים.

רפ"י

אם אמרו. בסי להקל על המזיק:

בנזקי ממונו. במה שאכלה בהמתו והזיקה:

יאמרו בנזקי גופו. שמזיק בעצמו בידיים שקצץ לדקל:

המבכיר כרמו. שיחת וכלה:

קטמה נטיעה גרסינן. בהמה שקטמה נטיעה:

גוזרי גזירות. קונסי קנסות אדמון וחנן בן אבשלום בפרק

בתרא דכתובות:

חזי. שחת:

במשוייר שבה. רואין את הנותר לפי מה שתעלה כל ערוגה

וערוגה בימי הקציר ומשלם:

כמה היתה יפה. הקרקע לימכר כשהיא עם השחת:

סמדר. ענבים דקין בהתחלתן לאחר שפרחו מיד:

וכמה היא יפה. הקרקע לימכר כשהיא סמדר ולהקל באו:

בד"א. בנישומין אגב קרקע:

בזמן שאכלה לולבי גפנים. האשכולות נראה בחניטת

הגפנים וניכר ועדיין לא פרח להיות הענבים גמורים והוא

לולב וכן יחור בתאנים:

אבל אכלה פגים. בתאנה או בוסר בענבים שהן כפול הלבן

והוא כפירות גמורים רואין אותן

כו'.

נט"א

13. נט, א

רפ"י

לנזקין מן העידית. אותה שומא ששמו ב"ד מאה או מאתים יגבה קרקע במאה או במאתים מן העידית שבנכסיו: **ולא תימא**. דהאי מיטב של ניזק דקאמר רבי ישמעאל וקשיא לן בפ"ק אכלה כחושה משלם שמינה ותרצה רב אידי כגון שאכלה כוי דהמוציא מחבירו עליו הראיה וכחושה הוא דמשלם אלא מאי מיטב דניזק דקאמר רבי ישמעאל לאו בספיקא מיירי וה"ק אותה ערוגה שאכלה ישלם כפי מה שהיתה ראויה להטיב ולהשביח לקמיה: **כי היאך דסליק**. בימות הקציר:

[אכלה חזיז:]

רבי יוסי הגלילי אומר:

נידון במשויר שבו].

אמר אביי:

רבי יוסי הגלילי ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד.

רבי יוסי הגלילי הא דאמרן.

רבי ישמעאל:

דיתניא:

"**מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם**"¹⁶⁵ (שמות כב, ד),

מיטב שדהו של ניזק, ומיטב פרמו של ניזק.

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

לא בא הפתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית.

וקל וחומר להקדש".

ולא תימא פרב אידי בר אבין,

דאמר רב אידי בר אבין:

כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות,

ולא ידעין אי כחושה הוא,

אי שמינה הוא,

דאמר: קום שלים שמינה במיטב דאיכא השתא.

דהכי לא אמרינן,

מאי טעמא?

המוציא מחבירו עליו הראיה.

אלא:

במיטב דלקמיה,

ומאי ניהו?

כי היאך דסליק.

¹⁶⁵ מי יבער איש שדה או כרם ושלח את בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב פרמו ושלם

14. נט, א

רפ"י

סמדר. לאחר שפרחו הענבים מיד ולובין קודם שפרחו :
כרוך ותני. הוסיף סמדר עמהם במשנה :
כחש גופנא. לנכות מן התשלומין מה שיכחישו הענבים בגפנים אם יעמדו שם עד הבציר שתמיד יונקים לחלוח הגפן :
אביי אמר מסיימי ומסיימי ומאן תנא דחייש לכחש גופנא רבי'ש. דשמענא ליה בדוכתא אחריתי :
סופה להצטער. אלמא מנכין מן התשלומין כפי מה שעתידה להכחיש :
נכי חיה. בדמי ולדות קמיירי דמנכה לו מה שהבעל עתיד ליתן בשכר המיילדת ונזק האשה שהיא נזוקה ומצטערת עכשיו יותר משיש לה חיה הרי הוא משלם לאשה נזק וצער ונמצא הכל בכלל ומדמי ולדות שהוא נותן לבעל מנכין שכר חיה :
נכי מזונות. שהוא צריך להוסיף על מזונות אשתו בימי קישויה והשתא אין קישוי אלמא מנכין מה שהוא עתיד להוציא :

אמר מר:

"רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: במה דברים אמורים: שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים."

הא "סמדר" - רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר.
 אימא סיפא: **"אכלה פגים או בוסר, הוא דרואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר"**,
 הא "סמדר" - רואין אותן כמה היא יפה וכמה היתה יפה!

אמר רבינא:

כרוך ותני:
"במה דברים אמורים: בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים, אבל אכלה סמדר פגין או בוסר, רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר."

אי הכי,

רבי שמעון בן יהודה היינו רבי יהושע!

איכא בינייהו:

כחש גופנא.

ולא מסיימי.

אביי אמר:

מסיימי ומסיימי,

מאן תנא דחייש לכחש גופנא?

רבי שמעון בן יהודה היא,

דתניא:

"רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון בן מנסיא: אונס - אינו משלם את הצער, מפני שסופה להצטער תחת בעלה, אמרו לו: אינו דומה נבעלת ברצון לנבעלת באונס."

אמר אביי:

הני תנאי, ורבי שמעון בן יהודה, אמרו דבר אחד.

רבי שמעון בן יהודה - הא דאמרן.

הני תנאי מאי היא?

דתניא:

"רבי יוסי אומר:

נכי חיה.

בן עזאי אומר:

נכי מזונות."

מאן דאמר: **"נכי חיה"** - כל שכן נכי מזונות,
 ומאן דאמר: **"נכי מזונות"** - אבל נכי חיה לא,
 דאמר ליה: אתתא דידי פקיקא היא ולא מפעיא חיה.

15. נט, א-ב

רפ"י

דקלא פרסאה. חשוב הוא מאד ונישום בפני עצמו :
מסאני אוכמי. מנהג אבלים :
כופרא. בתמרים כבוסר בענבים :
דמי כופרא. אינו כלום לימכר עכשיו :
והא הוו תמרי. לאחר זמן :
בששים. עם הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע בפירותיה נותן עיניו קצת בשבח של אחר זמן :

[ההוא גברא דקץ קשבא מחבריה, אתא לקמיה דריש גלותא, אמר ליה: לדידי חזי לי, ותלתא תאלתא בקינא הוו קיימי, והו שוו מאה זוזי, זיל הב ליה תלתין ותלתא ותילתא. אמר: גבי ריש גלותא דדאין דינא דפרסאה, למה לי?]

אתא לקמיה דרב נחמן, אמר ליה: בששים.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבוד עובדא פוותיה דרב נחמן בששים.

לישנא אחריןא:

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שמו דקלא אגב קטינא דארעא.

והלכתא פוותיה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע - בדקלא דארמאה. והלכתא פוותיה דריש גלותא - בדקלא פרסאה.

נט,

אליעזר זעירא הוה סיים מסאני אוכמי, וקאי בשוקא דנהרדעא, אשכחוהו דבי ריש גלותא ואמרו ליה: מאי שנא הני מסאני? אמר להו: דקא מאבילנא אירושלים. אמרו ליה: את חשיבת לאיתאבולי אירושלים? סבור יוהרא הוה. אתיוה וחבשוה. אמר להו: גברא רבה אנא. אמרו ליה: מנא ידעינן? אמר להו: או אתון בעו מינאי מילתא, או אנא איבעי מיניכו מילתא. אמרו ליה: בעי את. אמר להו: האי מאן דקץ כופרא מאי משלם? אמרו ליה: משלם דמי כופרא. והא הוו תמרי! אמרו ליה: משלם דמי תמרי. אמר להו: והא לאו תמרי שקל מיניה? אמרו ליה: אימא לן את. אמר להו: בששים. אמרו ליה: מאן אמר פוותיד? אמר להו: הא שמואל חי ובית דינו קיים. שדרו קמיה דשמואל, אמר להו: שפיר קאמר לכו בששים. ושבוהו.

16. נט, ב

רפ"י

דן רב. מעשה עבד :
פסק הלכתא. כלומר לימד
 לתלמידים שהלכה כרבייש
 הלכה פסוקה לדורות :
לא חתמה לו. שדה המיוחדת
 לכתובה :
אבדה כתובהה. ולא מצית לומר
 נחת רוח עשיתי לבעלי דא"כ
 הוה לה למעבד לראשון אלא
 ודאי גמרה ומקניא :

"רבי שמעון אומר:
אכלה פירות גמורין
[משלמת פירות גמורין.
אם סאה - סאה,
אם סאתים - סאתים]"

מאי טעמא?

הא דאמר רחמנא **"ובער בשדה אחר"**¹⁶⁶ (שמות כב, ד) - מלמד שישמין על גב השדה,
 הני מילי מידי דצריך לשדה,
 הני - כיון דלא צריכי לשדה בעינייהו, בעי שלומי.

אמר רב הונא בר חייא אמר רבי ירמיה בר אבא:
 דן רב כרבי מאיר,
 ופסק הלכתא כרבי שמעון.

"דן רב כרבי מאיר",
 דתניא:

"כתב לראשון ולא חתמה לו,
לשני, וחתמה לו - אבדה כתובהה,
דברי רבי מאיר.
רבי יהודה אומר,
יכולה היא שתאמר: נחת רוח עשיתי לבעלי,
אתם מה לכם עלי?"

"ופסק הלכתא כרבי שמעון",
 כי הא דתנן:

"רבי שמעון אומר:
אכלה פירות גמורין - משלמת פירות גמורין,
אם סאה - סאה,
אם סאתים - סאתים".

¹⁶⁶ מי יבער איש שדה או כרם ושלח את (בעירה) בעירו ובער בשדה אחר מיטב שדהו ומיטב כרמו ושלם

רש"י

נטר בי דלי. שומר הגרנות
שמנהגן היה לעשות כל בני
הבקעה בגורן אחד זה גדישו
וזה גדישו וממנין שומר ובההיא
אפי' רבי מודה:

17. נט, ב

משנה

המגדיש בתוך שדה חבירו שלא ברשות,
ואכלתו בהמתו של בעל השדה - פטור,
ואם הוזקה בהן - בעל הגדיש חייב,
ואם הגדיש ברשות - בעל השדה חייב.

גמרא

לימא תנן דלא קרבי,
דאי קרבי, האמר:
"עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור!"

אמר רב פפא:

הכא בנטר בי דרי עסקינן.
דכין דאמר ליה: "עייל וגדוש" - "עייל ואנטר לך" הוא.

18. נט, ב - ס, א

רפ"י

מתני'
המביא את העצים חייב. דאי
לאו אחרון קמא לא עביד מידי:

גמ'
צבתא. צבת טנליי"ש:
גווא. קיצים:
סלתא. עצים דקים:

משנה

השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן - פטור בדיני אדם, וחייב בדיני שמים.
שלח ביד פקח - הפקח חייב.
אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים - המביא את העצים חייב.
אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור - המביא את האור חייב.
בא אחר וליבה - המלבה חייב.
ליבתה הרוח - נוולן פטורין.

גמרא

אמר ריש לקיש משמיה דחזקיה:
לא שנו אלא שמסר לו גחלת וליבה,
אבל מסר לו שלהבת - חייב.
מאי טעמא?
מעשיו קא גרמו לו.

ורבי יוחנן אמר:
אפילו מסר לו שלהבת - פטור,
מאי טעמא?
צבתא דחרש גרמה לו,
ולא מחייב - עד שימסור לו גווא, אסלתא, שרגא, דההוא ודאי מעשה דידיה גרמו.

ס, א

19. ס, א

רפ"י

ניבה. כשאדם מדבר מנענע
שפתיו ורוח יוצא:

"שֶׁלַח בַּיַד פֶּקֶח - הַפֶּקֶח חָיִב.
[... בָּא אַחֵר וְלִיבָה - הַמְלַבֵּה חָיִב]."

אמר רב נחמן בר יצחק:
מאן דתני: "ליבה" - לא משתבש,
ומאן דתני: "ניבה" - לא משתבש.

"מאן דתני: "ליבה" - לא משתבש",
דכתיב: "בְּלִבָּת אִשׁ" (שמות ג, ב),

"ומאן דתני: "ניבה" - לא משתבש,
דכתיב: "בּוֹרָא נִיב שְׁפָתַיִם" (ישעיה נז, יט).

20. ס, א

רפ"י

ליהוי כזורה. דחייב משום מלאכה בשבת אע"פ שהרוח מסייעתו כשהוא מגביה התבואה ברכת שקורין פליי"א: מצד אחר. דלא אהני איהו:

כגון שליבה ברוח מצויה. כשמתחיל ללבות לא היתה הרוח נושבת בחזקה ולא היה מבעיר בכך ובאתה רוח שאינה מצויה ולבתו דמילתא דלא סליק אדעתא הוא אבל זורה לענין שבת סגי לה ברוח מצויה ולהכי איכוי:

צמרה צמורי. לשון אישתא צמירתא (שבת דף סז.) חמימות כלומר שלא נפח ממש אלא בנשימה כדרך המחמם בנשימתו את ידיו דאין זה ליבוי כלל:

מלאכת מחשבת. נתקיימה מחשבתו דניחא ליה ברוח מסייעתו:

"לבתה הרוח - נוולן פטורין".

תנו רבנן:

"ליבה ולבתה הרוח, אם יש בלבוי כדי ללבותה - חייב. ואם לאו - פטור".

אמאי?

ליהוי כ"זורה ורוח מסייעתו!"

אמר אביי:

הכא במאי עסקינן:

כגון שליבה מצד אחד, ולבתו הרוח מצד אחר.

רבא אמר:

כגון שליבה ברוח מצויה, ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה.

רבי זירא אמר:

כגון דצמרה צמורי.

רב אשי אמר:

כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו

הני מילי לענין שבת,

דמלאכת מחשבת אסרה תורה.

אבל הכא - גרמא בעלמא הוא,

וגרמא בנזקין - פטור.

21. ס, א

רפ"י

משנה

השולח את הבערה, ואכלה עצים או אבנים או עפר - חייב, שנאמר: "מי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה, שלם ישלם המבעיר את הבערה" (שמות כב, ה).

גמרא

אמר רבא:

למה לי דכתב רחמנא "קוצים" גדיש" "קמה" ו"שדה"?

צריכי,

דאי כתב רחמנא "קוצים" -

הוה אמינא: קוצים הוא דחייב רחמנא, משום דשכיח אש גביהו, ושכיח דפשע, אבל "גדיש" דלא שכיח אש גביהו, ולא שכיח דפשע - אימא לא.

ואי כתב רחמנא "גדיש",

הוה אמינא: גדיש חייב רחמנא, משום דהפסד מרובה הוא, אבל "קוצים" דהפסד מועט - אימא לא.

"קמה" - למה לי?

מה קמה בגלוי, אף כל בגלוי.

ולרבי יהודה דמחייב נזקי טמון באש, "קמה" למה לי?

לרבות כל בעלי קומה.

ורבנן,

לרבות כל בעלי קומה מנא להו?

נפקא להו מ"או הקמה".

ורבי יהודה?

"או" - מיבעי ליה לחלק.

ורבנן לחלק מנא להו?

נפקא להו מ"או השדה".

ורבי יהודה?

אידי דכתב רחמנא "או הקמה", כתב "או השדה".

"שדה" למה לי?

לאתויי לחכה נירו וסכסכה אבניו.

ולכתוב רחמנא "שדה" ולא בעי הנד!

צריכא:

דאי כתב רחמנא "שדה" הוה אמינא מה שבשדה אין, מידי אחרניא - לא, קא משמע לן.

מתני'

או עפר. לחכה נירו ונתקלקל:

גמ'

דשכיח אש גביהו. אין בני אדם מזדהרין בהן דלכך עומדין הלכך איכא למימר זה פשע:

אבל גדיש כו'. דאיכא למימר אנוס היה:

[ולרבינו]. פלוגתא דרבי יהודה בהאי פירקא (ד' סא):

כל בעלי קומה. אף בעלי חיים ואילנות:

נירו. חרישה שלא נזרע סכסוך שייך באבנים לחיכה בשאר דברים:

הוה אמינא מה שבשדה. תבואה קאמר קרא ולא קרקע ממש להכי כתב קמה בהדיא דהשתא אתרבי שדה לגופה של קרקע:

רפ"י

הכי גרסינן כולי האי האי נמי לאין דומין. כלומר להבל חשובים הצדיקים שקודמים לפורענות: **טיבותא הוא**. שלא יראו ברעה העתידה לבא דכתיב כו':

22. ס, א

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן:
אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם,
ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה,
שנאמר: **"מי תצא אש ומצאה קצים"**¹⁶⁷ (שמות כב, ה),
אימתי אש יוצאה?
בזמן שקוצים מצוין לה.
ואינה מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה,
שנאמר: **"ונאכל גדיש"**,
"ואכל גדיש" לא נאמר, אלא **"ונאכל גדיש"** - שנאכל גדיש כבר.

תאני רב יוסף:

"מאי דכתיב: 'ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר'"¹⁶⁸ (שמות יב, כב)?
בין שניתן רשות למשחית, אינו מבחין בין צדיקים לרשעים,
ולא עוד, אלא שמתחיל מן הצדיקים תחלה,
שנאמר: **"והכרתי ממך צדיק ורשע"**¹⁶⁹ (יחזקאל כא, ח)."

בכי רב יוסף:

כולי האי נמי לאין דומין!?

אמר ליה אבוי:

טיבותא הוא לגבייהו,

דכתיב: **"מי מפני הרעה נאסף הצדיק"**¹⁷⁰ (ישעיה נז, א).

¹⁶⁷ מי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ושלם המבער את הבערה

¹⁶⁸ ולקחתם אגדת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר

¹⁶⁹ ואמרת לאדמת ישראל מה אמר ה' הנני אליך והוצאתי חרבי מתערה והכרתי ממך צדיק ורשע

¹⁷⁰ הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין מי מפני הרעה נאסף הצדיק

23. ט, א-ב

רס"י

בני טוב. בעוד חמה זורחת ילין במלון ולא ימתין עד שתחשך ולבקר לא ישכים לצאת עד שיאיר כי טוב לישנא מעליא האור כי טוב כלומר טוב הוא לצאת בו וליכנס בו מפני המזיקין והליסטיין:
חרב. חרבו של מלאך המות:
אימה. אימת מות של מלאך ולא בגלוי כל כך:
רתחא. דבר:
סכר כוי. סתם חלונות:
אם אמרנו כו'. בארבעה אנשים מצורעים:
דליכא ספק נפשות. במקום שתגלה שם:
תא שמע. וסיפיה דקרא ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחינו נחיה וגו':

סב,

אמר רב יהודה אמר רב:

לעולם יכנס אדם ב"מי טוב"¹⁷¹ (בראשית א, ד), ויצא ב"מי טוב",

שנאמר: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר"¹⁷² (שמות יב, כב).

תנו רבנן:

"דבר בעיר פנס רגליה,

שנאמר: "ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר" (שמות יב, כב),

ואומר: "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך"¹⁷³ (ישעיהו כו, כ),

ואומר: "מחוץ תשקל חרב ומחדרים אימה"¹⁷⁴ (דברים לב, כה).

מאי "ואומר"?

וכי תימא: הני מילי בליליא,

אבל ביממא - לא,

תא שמע: "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך" (ישעיהו כו, כ).

וכי תימא: הני מילי היכא דליכא אימה מגואי,

אבל היכא דאיכא אימה מגואי, כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא בעלמא טפי מעלי,

תא שמע: "מחוץ תשקל חרב ומחדרים אימה" - אף על גב ד"מחדרים אימה" - "מחוץ תשקל חרב".

רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי,

דכתיב: "מי עלה מות בחלונינו"¹⁷⁵ (ירמיה ט, כ).

תנו רבנן:

"רעב בעיר פור רגליה,

שנאמר: "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם"¹⁷⁶ (בראשית יב, י),

ואומר: "אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם"¹⁷⁷ (מלכים ב ז, ד).

מאי "ואומר"?

וכי תימא: הני מילי היכא דליכא ספק נפשות.

אבל היכא דאיכא ספק נפשות - לא,

תא שמע: "לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחינו נחיה" (מלכים ב ז, ד).

תנו רבנן:

"דבר בעיר -

אל יהלך אדם באמצע הדרך,

מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים,

דבין דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא.

שלוש בעיר -

אל יהלך בצדי דרכים,

דבין דלית ליה רשותא, מחבי חבוני ומסגי".

¹⁷¹ וירא אלהים את האור כי טוב ויבדל אלהים בין האור ובין החשך

¹⁷² ולקחתם אגדת אוזב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר

¹⁷³ לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבר זעם

¹⁷⁴ מחוץ תשקל חרב ומחדרים אימה גם בחור גם בתולה יונק עם איש שיבה

¹⁷⁵ מי עלה מות בחלונינו בא בארמנוניתו להקרית עולל מחוץ בחורים מרחבות

¹⁷⁶ ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם מי כבד הרעב בארץ

¹⁷⁷ אם אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם ואם ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחינו נחיה ואם ימיתנו ומתנו

כ"א

וה"מ דלית בהו נקבה. דהתם
משום נקבה הוא דעבדי:

תנו רבנן:

"דָּבַר בְּעִיר -

אֵל יִבְנֶה אָדָם יַחִיד לְבֵית הַבְּנוּת,
שְׂמֵלֶךְ הַמּוֹת מִפְּקִיד שֵׁם כְּלִיו".

והני מילי היכא דלא קרו ביה דרדקין,
ולא מצלו ביה עשרה.

תנו רבנן:

"כְּלָבִים בּוֹכִים - מִלֶּאךְ הַמּוֹת בָּא לְעִיר,
כְּלָבִים מְשַׁחֲקִים - אֵלֶיהוּ הַנְּבִיא בָּא לְעִיר".

והני מילי דלית בהו נקבה.

24. ס, ב

רפ"י

דשוויא לתרוויכו. אגדתא ושמעתתא בדבר אחד ושניכם שוין בה שתתרוצו ותחפצו בה: **כי תצא מעצמה.** אנחנו גרמנו לו שקלקלנו והבטיח הקב"ה לשלם כאילו הוא הבעירה: **פתח הכתוב בנזקי.** שהזיק ממונו דכתיב כי תצא משמע מעצמה שהדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חברו: **וסיים בנזקי גופו.** שקראו מבעיר בידים: **משום חציו.** כזורק חץ שמזיק למרחוק דאיהו גופיה עביד הכא נמי איהו גופיה עביד ונפקא מיניה לחייבו בד' דברים אם הוזק בה אדם כדאמרינן בפ"ב (דף כג.):

יְתִיב רַב אַמִּי וְרַב אַסִּי קָמִיָּה דְרַבִּי יִצְחָק נִפְהָא.
 מֵר אָמַר לִיה: לִימָא מֵר שְׁמַעְתָּתָא,
 וּמֵר אָמַר לִיה: לִימָא מֵר אֲגַדְתָּא.
 פְּתַח לְמִימֵר אֲגַדְתָּא - וְלֹא שְׁבִיק מֵר,
 פְּתַח לְמִימֵר שְׁמַעְתָּתָא - וְלֹא שְׁבִיק מֵר.
 אָמַר לָהֶם: אֲמַשׁוּל לְכֶם מִשְׁל, לְמַה הִדְבֵּר דּוּמָה?
 לְאָדָם שְׂיִישׁ לוֹ שְׁתֵּי נְשִׁים, אַחַת יִלְדָּה וְאַחַת זְקִינָה.
 יִלְדָּה מִלְקָטָת לֹא לְבָנֹת, זְקִינָה מִלְקָטָת לֹא שְׁחֹרֹת, נִמְצָא קָרַח מִכָּאן וּמִכָּאן.

אמר להן: אי הכי, אימא לכו מלתא דשוויא לתרוויכו,
"כי תצא אש ומצאה קצים"¹⁷⁸ (שמות כב, ה).
"תצא" - מעצמה,
"שלם ושלם המבער את הבערה" (שמות כב, ה).
 אמר הקדוש ברוך הוא: עלי לשלם את הבערה שהבערתי.
 אני הציתי אש בציון,
 שנאמר: **"ויצת אש בציון ותאכל יסודתיה"**¹⁷⁹ (איכה ד, יא),
 ואני עתיד לבנותה באש,
 שנאמר: **"ואני אהיה לה ... הומת אש סביב ולקבד אהיה בתוכה"**¹⁸⁰ (זכריה ב, ט).
 פתח הכתוב בנזקי ממונו, וסיים בנזקי גופו.
 לומר לה: אשו משום חציו.

¹⁷⁸ מי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ושלם המבער את הבערה
¹⁷⁹ מלה ה' את המתו שפף חרון אפו ויצת אש בציון ותאכל יסודתיה
¹⁸⁰ ואני אהיה לה נאם ה' הומת אש סביב ולקבד אהיה בתוכה

25. ס, ב - סא, א

כ"י

אשר בשער. סנהדרין זקני השער:
 טמון באש קמיבעיא ליה. מעשה בא לפניו במחנה שרפו אנשיו גדיש של ישראל ונצרך לשאול הלכה אם חייבין לשלם כלים הטמונים בתוכו כרבי יהודה או פטורין כרבנן:
 גדישין דשעורין הוו. אקרא סמיך דכתיב ותהי חלקת השדה מלאה שעורין:
 מלך פורץ. גדר שדה אחרים לעשות לו דרך ולאוכלוסין שלו דאמרי' בב"ב (דף ק:): דרך המלך אין לה שיעור:
 מלאה שעורים כו'. בדברי הימים:
 מלאה עדשים. בספר שמואל:
 ויצילה. שלא ישרפה הואיל ואסור להציל את עצמו בממון חבירו:
 ה"ג. קראי למה לי ולא גרסינן תר:

"ויתאוו דוד ויאמר: מי ישקני מים מבאר בית לחם אשר בשער?
 ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים,
 וישאבו מים מבאר בית לחם אשר בשער" (שמואל ב כג, טו-טז).

מאי קא מיבעיא ליה?

אמר רבא אמר רב נחמן:
 טמון באש קמיבעיא ליה,
 אי פרבי יהודה, אי פרבנן,
 ופשטו ליה מאי דפשטו ליה.

רב הונא אמר:

גדישים דשעורים דישראל הוו, דהוו מטמרי פלשתים בהו,
 וקא מיבעיא ליה: מהו להציל עצמו בממון חבירו?
 ש'לחו ליה: אסור להציל עצמו בממון חבירו,
 אבל אתה מלך אתה, ומלך פורץ לעשות לו דרך, ואין מוחין בידו.

ורבנן, ואיתימא רבה בר מרי, אמרו:

גדישים דשעורין דישראל הוו וגדישין דעדשים דפלשתים,
 וקא מיבעיא להו: מהו ליטול גדישין של שעורין דישראל ליתן לפני בהמתו,
 על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים?
 ש'לחו ליה: "חבול ישיב רשע גולה ישלם"¹⁸¹ (יחזקאל לג, טו),
 אף על פי שגזילה משלם - רשע הוא,
 אבל אתה מלך אתה,
 ומלך פורץ לעשות לו דרך, ואין מוחין בידו.

בש'למא למאן דאמר: לאחלופי,

היינו דכתיב חד קרא: "ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים"¹⁸² (שמואל ב כג, יא),
 וכתיב חד קרא: "ותהי חלקת השדה מלאה שעורים"¹⁸³ (דברי הימים א יא, יג).
 אלא למאן דאמר: למקלי - מאי איבעיא להו להני תרי קראי?

אמר לך:

דהו נמי גדישים דעדשים דישראל דהוו מיטמרו בהו פלשתים.

בש'למא למאן דאמר: למקלי,

היינו דכתיב: "ויתניצב בתוך החלקה ויצילה"¹⁸⁴ (שמואל ב כג, יב),
 אלא למאן דאמר: לאחלופי - מאי "ויצילה"?

דלא שבק להו לאחלופי.

בש'למא הני תרתי - היינו דכתיב תרי קראי.

סא, אלא למאן דאמר: טמון באש קמיבעיא ליה - מאי איבעי ליה קראי?

אמר לך:

טמון וחדא מהנד קמיבעיא ליה.

¹⁸¹ חבל ישיב רשע גולה ישלם בחקות החיים הלך לבלתי עוול חיו יחיה לא ימות

¹⁸² ואחריו שמוא בן אגא הרדי ויאספו פלשתים להחיה ותהי שם חלקת השדה מלאה עדשים והעם נס מפני פלשתים

¹⁸³ הוא היה עם דודי בפס דמים והפלשתים נאספו שם למלחמה ותהי חלקת השדה מלאה שעורים והעם נסו מפני פלשתים

¹⁸⁴ ויתניצב בתוך החלקה ויצילה ויה את פלשתים ויעש ה' תשועה גדולה

רפ"י

מכדי גמרא שלחו ליה. לא נצרך
אלא ללמוד הלכה כמו ששלחו
לו ומאי ולא אבה:
דעבד לשם שמים. כיון דאיכא
איסורא גבי איניש דעלמא:

בשְׁלֵמָא לְמַאן דְאָמַר הֵנִי תַרְתִּי - הֵינְנוּ דְכַתִּיב: **"וְלֹא אָבָה לְשִׁיתוֹתֶם"** (שמואל ב כג, טז),
אָמַר: כִּיּוֹן דְאִיכָא אִיסוּרָא, לֹא נִיחָא לִי.

אֲלֵא לְמַאן דְאָמַר: טְמוֹן בְּאִישׁ קָא מְבַעֲיָא לִיה, מְכַדִּי גְמַרָא הוּא דְשִׁלְחוּ לִיה, מַאי **"לֹא אָבָה לְשִׁיתוֹתֶם"**?

דְלֵא אָמְרִינְהוּ מְשַׁמְיִיהוּ.

אָמַר: כְּדִּי מְקוּבְלֵנִי מִבֵּית דֵּינּוּ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַרְמֹתִי:

כֹּל הַמּוֹסֵר עֲצָמוֹ לְמוֹת עַל דְבָרֵי תוֹרָה - אֵין אוֹמְרִים דְבַר הַלְכָה מְשֻׁמוּ.

"וַיִּסַּף אֶתֶם לֵה" (שמואל ב כג, טז),

בשְׁלֵמָא לְמַאן דְאָמַר הֵנִי תַרְתִּי - מְשׁוּם דְעַבְד לְשֵׁם שְׁמַיִם.

אֲלֵא לְמַאן דְאָמַר: טְמוֹן בְּאִישׁ - מַאי **"וַיִּסַּף אֶתֶם לֵה"**?

דְאָמְרִינְהוּ מְשַׁמָּא דְגְמַרָא.

מתני'

דרך הרבים. י"ו אמות מעגלות
 דדגלי מדבר ילפינן במסכת
 שבת (ד' צח:): גמי תנא דידן
 קא חשיב מלמעלה למטה שש
 אמות או חמש אמות או ד'
 אמות פטור. דס"ל עד ועד
 בכלל:

ותנא ברא קחשיב מלמטה
 למעלה שתי אמות או שלש
 אמות חייב. וד' אמות פטור
 דס"ל עד ולא עד בכלל וכולן
 שוין בד' אמות דפטור לתנא
 דידן עד ועד בכלל לתנא ברא עד
 ולא עד בכלל:

ואפילו בשדה קוצים. אפילו
 היתה שדה שקופצת [לשם]
 האור מעל לגדר מלאה קוצים
 שנוח האש לבער בה ולדלג
 פטור:

לא שנו. דפטור:

אלא בקולחת. אש שקולח
 מתמר ועולה למעלה:

אבל נכפפת. שהרוח מטה אותה
 וכופה לצדדין ומפסיק השלהבת
 ודולגת לשון מורי. לישנא
 אחרינא נכפפת אש נמוכה
 הולכת ונסרכת בעשבים
 ובקסמים שעל גבי קרקע הלכך
 אפילו עברה דרך רה"ר רחב
 מאד חייב:

במה דברים אמורים. דאם
 עברה דרך רה"ר פטור:
 שלולית. לקמיה מפרש:

משנה

עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות,
 או דרך הרבים,
 או נהר,
 פטור.

גמרא

והתניא:

"עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות - חייב!"

אמר רב פפא:

תנא דידן, קא חשיב מלמעלה למטה,
 שיש אמות - פטור,
 חמש אמות - פטור,
 עד ארבע אמות - פטור.
 תנא ברא - מלמטה למעלה קא חשיב,
 שתי אמות - חייב,
 שלש אמות - חייב,
 עד ארבע אמות - חייב.

אמר רבא:

"ארבע אמות" שאמרו ד' פטור" - אפילו בשדה קוצים.

אמר רב פפא:

ומשפת קוצים ולמעלה - ארבע אמות.

אמר רב:

לא שנו, אלא בקולחת,
 אבל בנכפפת - אפילו עד מאה אמה חייב.

ושמואל אמר:

מתניתין בנכפפת,
 אבל בקולחת אפילו כל שהוא - פטור.

תניא פותיה דרב:

"במה דברים אמורים: בקולחת,

אבל בנכפפת, ועצים מצויין לה, אפילו עד מאה מיל - חייב.
 עברה נהר או שלולית שהם רחבים שמונה אמות - פטור."

רש"י

רבי אליעזר. במתניתין:

.27. סא, א

"דַּרְךְ הַרְבִּים ... פְּטוּר".

מאן תנא?

אמר רבא:
רבי אליעזר היא.

דיתנן:

"רבי אליעזר אומר:**יש עשרה אמות בדרך רשות הרבים" (בבא קמא סא:).**

28. סא, א-ב

רפ"י

ארייתא דדלאי. יאור קטן
 שדולין ממנו ומשקין שדות:
 מאן דאמר נהר ממש אע"ג
 דלית ביה מיא. דהואיל ורחב
 הוי כדרך הרבים:
 מפסיקין לפאה. להניח פאה
 מכל אחד ואחד:
 הנחל. שדה מכאן ושדה מכאן
 ונחל עמוק באמצע חייב להניח
 פאה מכל אחד ואחד:
 דרך היחיד. ארבע אמות:
 שוללין. מתקבצין כמו מן השלל
 של ביצים (ביצה דף ז.ז.) דבר
 אחר לשון שלל ומלקוח (במדבר
 לא) דבר המקובץ:
 שמחלקת שלל לאגפיה.
 שמשקין אותן ממנה והן עושין
 פירות:
 באגני. כמו באגנות (שמות כד)
 קוניי"ש בלע"ז:

"או נהר ... - פטור".

רב אמר:
 נהר ממש.

ושמואל אמר:
 ארייתא דדלאי.

מאן דאמר: "נהר ממש" - אף על גב דליכא מיא.
 ומאן דאמר: "ארייתא דדלאי" - אי אית ביה מיא - אין,
 אבל לית ביה מיא - לא.

תנן התם:

"ואלו מפסיקין לפאה:

הנחל,

והשלולית,

ודרך היחיד,

ודרך הרבים".

מאי "שלולית"?

אמר רב יהודה אמר שמואל:
 מקום שמי גשמים שוללין שם.

רב ביבי אמר רבי יוחנן:
 אמת המים שמחלקת שלל לאגפיה.

מאן דאמר: "מקום שמי גשמים שוללין שם" - כל שכן אמת המים.
 ומאן דאמר: "אמת המים" - אבל מקום שמי גשמים שוללין שם - לא מפסקי,
 סא, ב, דהנהו ^ באגני דארעא מקרו.

29. סא, ב

ר"י

מתני'

באמצע בית כור. אם יש לו חצי בית כור לכל רוח פטור ובקולחת שדילגה וכדאוקימנא אבל נכפפת בווערת והולכת כל שעה אפילו עד מאה מיל חייב: הכל לפי הדליקה. קס"ד ה"ק הכל ישלם כל כמה שהדליק בין רחוק בין קרוב:

גמ'

לא יעמיד. בני העיר מעכבין עליו שלא תבער האש בתקרה: מעזיבה. טיח של סיד על תקרה ודומה לו בספר עזרא (נחמיה ג) ויעזבו (את) ירושלים עד החומה:

ובכירה. שפחותה מתנור ואין מבעירין בתוכה אש גדול: לפי גובה. כשהאש גבוהה וגדולה קופצת למרחוק:

משנה

המדליק בתוך שלו, עד כמה, תעבור הדליקה?

רבי אלעזר בן עזריה אומר:

רואין אותו באילו הוא באמצע בית כור.

רבי אליעזר אומר:

יש עשרה אמות,

בדרך רשות הרבים.

רבי עקיבא אומר:

חמשים אמה.

רבי שמעון אומר:

"שלם ישלם המבער את הבערה"¹⁸⁵ (שמות כב, ה) - הכל לפי הדליקה.

גמרא

ולית ליה לרבי שמעון, שיעורא בדליקה!?

והתנן:

"לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אלא אם כן יש על גבו גובה ארבע אמות,

היה מעמידו בעלייה - עד שיהא תחתיו, מעזיבה שלשה טפחים,

ובכירה - טפח.

ואם הזיק - משלם מה שהזיק.

רבי שמעון אומר:

לא נאמרו שיעורין הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם!"

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה:

הכל לפי גובה הדליקה.

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל:

הלכה כרבי שמעון.

וכן אמר רב נחמן אמר שמואל:

הלכה כרבי שמעון.

¹⁸⁵ מי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבער את הבערה

30. סא, ב - סב, א

רפ"י

מתני'

אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין. אם חטין חטין אם שעורין שעורין:

היה גדי כפות לו כו' חייב. על הגדי דבעלי חיים נמי אתרבו מאו הקמה ומשום דקם ליה בדרכה מיניה ליכא למפטריה דאינו חייב מיתה על העבד דהואיל ואינו כפות היה לו לברוח ופטור עליו ממיתה ומתשלומים אבל היה עבד כפות לו פטור אפילו על הגדי ועל הגדיש דחייב מיתה על העבד דכתיב נקם ינקם (שמות כא) וקם ליה בדרכה מיניה ואפי' לא התרו בו שאינו נהרג הא קי"ל (כתובות ד' לד:) דחייבי מיתות שוגגין פטורין ובגדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות ואידי דנקט בעבד נקט בגדי ואיכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור דהיה לו לברוח והכי קאמר היה עבד כפות לו או גדי סמוך לו פטור ואע"ג דפשיט בשילהי פ' שני (כו.) שורו כממונו דאם הניח גחלת עליו ונשרף חייב התם הוא דהניח על גבי שור דלא היה לו לשור ליטול אבל הכא היה לו לברוח:

גמ'

בתוך של חבירו. אין לו רשות והוי כמאבד בידיים:

במדליק את הבירה. בתוך של חבירו הוא ואפי"ה יהיב טעם משום דדרך בני אדם להניח כלים בבתים אבל גדיש לא:

בדידה. בגדיש ולשמעינן אע"פ שאין דרך להטמין בו חייב הואיל והדליק לתוך של חבירו וכ"ש בירה:

בתרתי פליגי [פליגי] במדליק בתוך שלו כו'. ופטרי רבנן אפילו כלים שדרכן להטמין בגדיש דהא גזירת הכתוב הוא דטמון באש פטור ורבי יהודה מחייב אטמון ובכלים ל"ש אותן שאין דרכן להטמין ול"ש אותן שדרכן להטמין:

בבירה. מגדל גדול:

מוריגין. קרשים [נקובים] ובהן יתידות ודשין בהן את התבואה:

ד"ה משלם מה שבתוכו. רבא מתרץ לה לטעמיה בכלים שדרכן להטמין בגדיש: אלא דמי גדיש. אם הבעירו בעל השדה דלא קביל עליה אלא נטירותא דגדיש:

משנה

המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו,

רבי יהודה אומר:

משלם מה שבתוכו,

וחכמים אומרים:

אינו משלם אלא גדיש של חטין או של שעורין.

היה גדי כפות לו, ועבד סמוך לו ונשרף עמו - חייב.

עבד כפות לו, וגדי סמוך לו ונשרף עמו - פטור.

ומודים חכמים לרבי יהודה במדליק את הבירה - שהוא משלם כל מה שבתוכה, שכן דרך בני אדם להניח בבתים.

גמרא

אמר רב פהנא:

מחלוקת במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו,

דרבי יהודה מחייב אנזקי טמון באש,

ורבנן פטרי,

אבל במדליק בתוך של חבירו - דברי הכל, משלם כל מה שבתוכו.

אמר ליה רבא:

אי הכי, אדתני סיפא:

"ומודים חכמים לרבי יהודה במדליק את הבירה - שמשלם כל מה שבתוכה,

שכן דרך בני אדם להניח בבתים".

לפלוג וליתני בדידה,

במה דברים אמורים: במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו,

אבל מדליק בתוך של חבירו - דברי הכל משלם כל מה שהיה בתוכו!

אלא,

אמר רבא:

בתרתי פליגי,

פליגי במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חבירו,

דרבי יהודה מחייב אטמון באש,

ורבנן סברי לא מחייב.

ופליגי נמי במדליק בשל חבירו,

דרבי יהודה סבר: משלם כל מה שבתוכו, ואפילו ארנקי,

ורבנן סברי: כלים שדרכן להטמין בגדיש, כגון מוריגין וכלי בקר - הוא דמשלם,

כלים שאין דרכן להטמין בגדיש - לא משלם.

תנו רבנן:

"המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו,

רבי יהודה אומר:

משלם כל מה שהיה בתוכו.

וחכמים אומרים:

אינו משלם, אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין.

ורואין מקום כלים כאילו הוא מלא תבואה.

במה דברים אמורים במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו,

אבל מדליק בתוך של חבירו - (דברי הכל) משלם כל מה שהיה בתוכו.

ומודה רבי יהודה לחכמים:

במשאיל מקום לחבירו להגדיש גדיש, והגדיש והטמין -

שאינו משלם אלא דמי גדיש בלבד.

סב, א

רפ"י

חטין וחיפן בשעורים. אע"פ שנותן לו רשות לחטין אינו משלם אלא שעורין דאמר ליה לא ראיתי אלא שעורין לפיכך לא נוהרתי בהן כל כך:

מאי הוה ליך גביה דאזקתיה. בידיים ששרפתו או שהשלכתו לים ולא דמי למשאל מקום לחבירו להגדיש שעורין והגדיש חטים דאמרן לעיל אינו משלם אלא דמי שעורין דמבעיר לא מזיק בידיים הוא אלא פושע כדכתיב כי תצא אש מעצמה מפי המורה:

פשעה בו. לא שמרתו כדרך השומרים ואבד:

[בדרבא] מתניתו לה. משמיה דרבא אמריתו לה:

שעורין וחיפן בחטין. נותן לו רשות להגדיש שעורין ולא חטין:

**להגדיש חטין, והגדיש שעורין,
שעורין, והגדיש חטין.
חטין, וחיפן בשעורין,
שעורין, וחיפן בחטים -
שאינו משלם אלא דמי שעורין בלבד.**

אמר רבא:

הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה "הזהרי בו של כסף הוא",

הזיקתו - משלמת דינר זהב,

משום דאמר לה: מאי הוה ליך גביה דאזקתיה.

פשעה בו - משלמת של כסף,

דאמרה ליה: נטירותא דכספא קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי.

אמר ליה רב מרדכי לרב אשי:

אתון בדרבא מתניתו לה,

אנן ממתניתא פשיטא לן:

"חטין וחיפן בשעורין, שעורין וחיפן בחטין - אינו משלם אלא דמי שעורין בלבד".

אלמא אמר ליה: נטירותא דשערי קבילי עלי,

הכא נמי אמרה ליה: נטירותא דדהבא לא קבילי עלי.

31. סב, א

רפ"י

שמעית מילתא לרבי יהודה.
 אליבא דרבי יהודה דמתני:
 עשו תקנת נגזל באשו. כי היכי
 דתקנו רבנן לנגזל לישבע כמה
 גזלו ויטול דתנן במסכת
 שבועות (דף מד:): אלו נשבעין
 ונוטלין השכיר והנגזל כך תקנו
 באשו שישבע מה הטמין ויטול:
אליבא דמ"ד לא דיינינן דינא
דגרמי. בפרק הגוזל ומאכיל
 (לקמן דף קיז:):
בכספתא. ארגז שמניחין בו
 כספים:
אמיד. עשיר שאומדין אותו
 לכלי כסף:

אמר רב:

שמעית מילתא לרבי יהודה ולא ידענא מאי היא.

אמר שמואל:

ולא ידע אבא מאי שמיע ליה?

לרבי יהודה דמחייב על נזקי טמון באש, עשו 'תקנת נגזל' באשו.

בעי אמימר:

עשו 'תקנת נגזל' במקסור, או לא?

אליבא דמאן דאמר: לא דיינינן דינא דגרמי - לא תבעי לה, דמסורות נמי לא דיינינן.
 אלא כי תבעי לה אליבא דמאן דאמר: דיינינן דינא דגרמי -
 עשו תקנת נגזל במקסור, דמשתבע ושקיל, או לא?

תיקו.

ההוא גברא דבטש בכספתא דחבריה, שדייה בנהרא.
 אתא מריה ואמר: הכי והכי הוה לי בגוה.
 יתיב רב אשי וקא מעיין ביה: כי האי גוונא מאי?

אמר ליה רבינא לרב אחא ברביה דרבא, ואמרי לה רב אחא ברביה דרבא לרב אשי:
 לאו היינו מתניתין?
 דתנן:

"ומודים חכמים לרבי יהודה:
במדליק את הבירה - שמשלים כל מה שבתוכו,
שפן דרך בני אדם להניח בבתיים".

אמר ליה:

אי דקא טעין זוזי - הקא נמי.

הקא¹⁸⁶: דקא טעין מרגניתא.

מאי?

מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא, או לא?

תיקו.

אמר ליה רב יימר לרב אשי:

טעין כסא דכספא בבירה - מאי?

אמר ליה:

חזינא אי אינשי אמיד הוא דאית ליה כסא דכספא.
 אי נמי אינשי מהימנא הוא דמפקדי אינשי גביה משתבע ושקיל.
 ואי לא - לאו כל כמיניה.

¹⁸⁶ ע"פ מסורת הש"ס. גירסת הדפוס: "במאי עסקינן".

32. סב, א

אמר ליה רב אדא בר רביה דרב אוןיא לרב אשי:
מה בין גזלן לחמסן?

אמר ליה:
חמסן - יהיב דמי,
גזלן - לא יהיב דמי.

אמר ליה:
אי יהיב דמי, חמסן קרית ליה?!
והאמר רב הונא: תלויה, וזבין - זביניה זביני!

לא קשיא,
הא - דאמר 'רוצה אני',
הא דלא אמר 'רוצה אני'.

33. סב, ב

רש"י

מתני'
ג. אשטנציי"ל:גמ'
למעלה מעשרים אמה. לא חזו
לה אינשי ולא מפרסם ניסא
ואנן לפרסומי ניסא בעינן:

משנה

סב, ב
גמ' שיצא מתחת הפטיש והזיק - חייב.
גמל שהיה טעון פשתן ועבר ברשות הרבים,
ונבנס פשתנו לתוך החנות, ודלקו בנרו של חנוני, והדליק את הבירה - בעל גמל חייב.
הניח חנוני נרו מבחוץ - החנוני חייב.
רבי יהודה אומר:
בנר חנוכה - פטור.

גמרא

אמר רבינא משמיה דרבא:
שמע מינה מדרבי יהודה:
נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה.
דאי סלקא דעתך: למעלה מעשרה - אמאי אמר רבי יהודה "נר חנוכה פטור"?
לימא ליה: הוה ליה לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו!
אלא לאו, שמע מינה:
מצוה להניחה בתוך עשרה!

אמרי:

לא!

לעולם אימא לך: אפילו למעלה מעשרה.
מאי אמרת: "אבעי לך לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו",
כיון דבמצוה קא עסיק,
כולי האי לא אטרחוה רבנן.

אמר רב כהנא:

דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום:
נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה - פסולה,
כסוכה וכמבוי.

הדרן עלך הכונס